

Conférence des Cours constitutionnelles européennes
Conference of European Constitutional Courts
Konferenz der europäischen Verfassungsgerichte
Конференция Европейских Конституционных Судов

**JUSTIȚIA CONSTITUȚIONALĂ:
FUNȚII ȘI RAPORTURILE CU CELELALTE
AUTORITĂȚI PUBLICE**

*Raport național pentru cel de-al XV^{lea} Congres al Conferinței
Curților Constituționale Europene, prezentat de
Curtea Constituțională a Republicii Belarus*

Petr. P. Miklashevich,
Președintele Curții Constituționale a Republicii Belarus

I. RAPORTURILE CURȚII CONSTITUȚIONALE CU PARLAMENTUL ȘI GUVERNUL

1. În Belarus, principiul constituțional al separării puterilor implică atât unitatea puterilor în stat, cât și departajarea lor funcțională. În conformitate cu articolul 6 din Constituția Republicii Belarus, puterea de stat se exercită în baza principiului separării între puterea legislativă, executivă și judecătorească; organele de stat sunt independente în limitele competențelor lor: ele interacționează, se controlează și se echilibrează reciproc.

Realizarea acestui principiu în ceea ce privește sistemul judiciar este asigurată prin garanții constituționale și legale. Codul privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor stabilește că puterea judecătorească este independentă; ea interacționează cu puterea legislativă și cea executivă.

Principiul separării puterilor este, de asemenea, transpus în modalitatea de formare a Curții Constituționale, consacrată la nivel constituțional. Potrivit Constituției, Curtea Constituțională este compusă, pe baze paritare, din 12 judecători, desemnați din rândul unor specialiști cu înaltă calificare în domeniul juridic, de regulă deținători ai unui titlu științific: șase judecători ai Curții Constituționale sunt numiți de Președintele Republicii Belarus, iar ceilalți șase judecători sunt aleși de una dintre cele două Camere ale Parlamentului - Consiliul Republicii al Adunării Naționale. Durata mandatului de judecător este de 11 de ani. Cu acordul Consiliului Republicii, Președintele Republicii îl numește pe președintele Curții Constituționale dintre judecătorii Curții.

Dispozițiile constituționale care guvernează formarea Curții Constituționale sunt dezvoltate în Codul privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor. Candidații propuși spre a fi aleși în funcția de judecător al Curții Constituționale sunt nominalizați de către președintele Curții Constituționale. Candidatul care întrunește majoritatea voturilor exprimate din numărul total al membrilor Consiliului Republicii este considerat ales în funcția de judecător al Curții Constituționale.

Legislația Republicii Belarus nu prevede posibilitatea de revocare a unui judecător al Curții Constituționale. Totuși, Codul privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor enumeră în mod limitativ cazurile de încetare a mandatului de judecător al Curții Constituționale. Între acestea se numără demisia; împlinirea vârstei obligatorii de pensionare, ca judecător al Curții Constituționale; expirarea mandatului; pierderea cetățeniei Republicii Belarus, prin retragere sau la cerere; activități incompatibile cu poziția de judecător; nerespectarea restricțiilor impuse de o funcție publică. În practică, încetarea funcției de judecător al Curții Constituționale s-a datorat împlinirii vârstei obligatorii de pensionare sau expirării mandatului.

Potrivit Constituției, Președintele Republicii este împuternicit să îi elibereze din funcție pe președintele și judecătorii Curții Constituționale pentru motivele prevăzute de lege, cu înștiințarea Consiliului Republicii. În conformitate cu articolul 124 din Codul privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor, mandatul de judecător încetează prin decret al Președintelui Republicii și în cazul când acesta demisionează sau solicită în scris eliberarea din funcție sau când Curtea Constituțională înaintează propunerea de încetare a mandatului de judecător, pentru motivele prevăzute de prezentul Cod (spre exemplu, numire sau transfer într-un alt post), cu înștiințarea Consiliului Republicii. O atare propunere din partea Curții Constituționale trebuie adoptată de Plen, cu votul majorității judecătorilor. Când propunerea de încetare a mandatului de judecător este motivată de grave încălcări ale atribuțiilor, săvârșirea unei fapte incompatibilă cu funcția publică, aceasta trebuie să fie adoptată cu o majoritate de două treimi din numărul total al judecătorilor Curții Constituționale.

De asemenea, legislația prevede posibilitatea suspendării din funcția de judecător al Curții Constituționale, de către Președintele Republicii. Suspendarea se dispune în cazul începerii urmăririi penale împotriva unui judecător, a punerii sub învinuire sau a trimiterii lui în judecată, deci mai înainte de rămânerea definitivă a unei sentințe de condamnare ori de aplicare a unei măsuri de siguranță sau de tratament, ori de încheiere a procesului penal. În practică, nu a fost necesară aplicarea acestor prevederi normative.

Astfel, rolul Parlamentului în formarea Curții Constituționale este determinat la nivel constituțional și constă în alegerea, de către Consiliul Republicii (una dintre cele două Camere ale Parlamentului) a șase din cei doisprezece judecători ai Curții Constituționale, precum și în acordul exprimat pentru numirea președintelui Curții Constituționale. Guvernul nu are nicio implicare în ceea ce privește formarea Curții Constituționale.

Fiind cele mai importante elemente ale statutului Curții Constituționale, procedura paritară, echilibrată, de formare a Curții Constituționale, cerințele unei înalte calificări profesionale din partea judecătorilor și durata mandatului lor îi conferă Curții independența la nivel instituțional, ca una dintre cele mai înalte autorități ale statului.

În termeni constituționali, rolul Parlamentului constă nu doar în formarea Curții Constituționale, ci și în asigurarea cadrului legislativ pentru desfășurarea activității. Conform Constituției, Parlamentul adoptă legi, inclusiv cele referitoare la competența, organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

În prezent, legislația din Belarus privind controlul judiciar constituțional se bazează pe Constituție și ea cuprinde Codul privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor, Legea cu privire la Curtea Constituțională a Republicii Belarus, precum și alte acte legislative. Chestiunile de funcționare internă a Curții Constituționale sunt reglementate prin Regulamentul propriu.

Ca oricare alt proiect de lege, elaborarea și introducerea în Parlament a proiectului de lege privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale din Republica Belarus se realizează în conformitate cu procedura prevăzută de actele legislative în vigoare. Una din fazele obligatorii ale procesului legislativ este aprobarea proiectului de lege de către autoritățile competente. Curtea Constituțională nu este abilitată să examineze și să cenzureze proiecte de lege, a căror constituționalitate poate fi supusă controlului său doar după ce ele sunt adoptate ca lege.

Totuși, când se adoptă acte legislative cu privire la activitățile Curții Constituționale și ele presupun introducerea unor modificări sau completări, Curtea își prezintă observațiile și sugestiile care, de regulă, sunt avute în vedere de Parlament.

În prezent, se află în curs de elaborare un proiect de lege cu privire la procedura constituțională, la redactarea căruia Curtea participă în mod activ și direct.

2. Finanțarea de la buget a Curții Constituționale

Chestiunile legate de finanțarea Curții Constituționale se stabilesc la nivel de lege.

În conformitate cu articolul 190 din Codul privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor, finanțarea instanțelor din Republica Belarus se efectuează de la bugetul republican și trebuie să asigure administrarea eficientă și independentă a justiției, în acord cu cerințele legale; cheltuielile de întreținere a instanțelor sunt prevăzute în capitole distincte ale bugetului național pentru anul financiar următor. O abordare identică se regăsește în Codul referitor la buget.

Bunurile necesare desfășurării activității Curții Constituționale sunt proprietate publică de stat și se află în administrarea curentă a Curții Constituționale.

În conformitate cu legea bugetului, Curtea Constituțională este atât administrator, cât și beneficiar de fonduri bugetare. În calitatea sa de administrator al fondurilor, Curtea Constituțională întocmește ea însăși proiecția cheltuielilor bugetare estimate pentru anul următor, pe care le trimite Ministerului de Finanțe; de asemenea, aprobă proiectul de previziuni estimate în baza căruia Parlamentul, cu ocazia adoptării Legii privind bugetul național pentru următorul an financiar, determină în concret sumele ce sunt acordate Curții Constituționale, cu titlu de cheltuieli, într-un capitol distinct al Legii anuale a bugetului republican. Curtea asigură administrarea resurselor bugetare, precum și execuția bugetului propriu.

Prin urmare, obligația statului de asigurare a resurselor financiare adecvate pentru buna funcționare a Curții Constituționale, precum și dreptul acesteia de a-și elabora și aproba în mod autonom previziunile bugetare, ca bază pentru finanțarea aprobată prin acte legislative și care se realizează în practică constituie una dintre garanțiile de independență a justiției constituționale în Belarus.

3. Controlul constituționalității actelor normative

În conformitate cu articolul 116 din Constituție, principala funcție a Curții Constituționale este cea de control al constituționalității actelor normative.

Curtea Constituțională, la sesizarea Președintelui, a Camerei Reprezentanților, a Consiliului Republicii, a Curții Supreme, a Curții Supreme Economice și a Consiliului de Miniștri, se pronunță cu privire la:

- conformitatea cu Constituția și instrumentele juridice internaționale ratificate de Republica Belarus, a legilor, decretelor și ordinelor Președintelui Republicii Belarus, a tratatelor internaționale și a altor angajamente internaționale ale Republicii Belarus;
- conformitatea cu Constituția și instrumentele juridice internaționale ratificate de Republica Belarus, cu legile și decretele Președintelui Republicii Belarus, a actelor aparținând organismelor interguvernamentale la care Republica Belarus este parte, precum și a ordinelor emise de Președintele Republicii în legătură cu punerea în executare a legilor;
- conformitatea cu Constituția și instrumentele juridice internaționale ratificate de Republica Belarus, cu legile, cu decretele și ordinele Președintelui Republicii Belarus, a hotărârilor Consiliului de Miniștri, a actelor Curții Supreme, Curții Supreme Economice și procurorului general;
- conformitatea cu Constituția și instrumentele juridice internaționale ratificate de Republica Belarus, cu legile, cu decretele și ordinele Președintelui Republicii Belarus, a actelor emise de orice alt organ al statului.

Astfel, în exercitarea controlului de constituționalitate *a posteriori*, Curtea Constituțională se pronunță cu privire la constituționalitatea oricărui tip de act juridic normativ, cu condiția să fie sesizată în mod corespunzător de unul dintre subiecții calificați, mai sus menționați.

În conformitate cu dispozițiile articolului 116 din Constituție, regulamentele celor două Camere ale Parlamentului și ale Consiliului de Miniștri, fiind acte normative, pot fi supuse controlului de constituționalitate al Curții Constituționale. Cu toate acestea, în legislație nu se prevede obligativitatea unui atare control, care poate fi efectuat numai la sesizarea Curții de către subiecții îndreptățiți.

Spre exemplu, la data de 11 octombrie 1995, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra constituționalității articolului 7 din Legea privind Consiliul Suprem al Republicii Belarus, a articolului 10, a părții a IV-a a articolului 63 din Regulamentul provizoriu al Consiliului Suprem al Republicii Belarus. Dispozițiile relevante din Legea care reglementează activitatea acestei autorități reprezentative, precum și regulile sale de procedură provizorii, în ceea ce privește legitimitatea Consiliului Suprem în raport cu numărul de parlamentari, au fost găsite conforme cu Constituția.

În cei peste 15 ani de activitate, Curtea Constituțională a pronunțat, în exercitarea controlului constituțional *a posteriori*, 73 de decizii referitoare la constituționalitatea actelor normative. Între acestea, 25 de legi, 20 de ordine ale Președintelui Republicii Belarus, peste 10 hotărâri de Guvern, acte ale organelor republicane ale administrației de stat, decizii ale administrațiilor locale și ale administrației autonomiei locale. În total, 47 de acte normative (dispoziții ale acestora) au fost declarate neconforme cu Constituția și cu alte acte de forță juridică superioară.

Începând cu luna iulie 2008, în paralel cu controlul constituțional *a posteriori*, Curtea exercită controlul obligatoriu *a priori* asupra tuturor legilor adoptate de Parlament, înainte de promulgarea lor de către Președinte. În perioada 2008-2010, în cadrul acestui control *a priori* obligatoriu, au fost examinate peste 250 de legi, inclusiv 3 coduri, aproximativ 50 de legi generale și speciale, mai bine de 100 de legi de modificare și completare a actelor legislative sau de abrogare a lor, peste 100 de legi pentru ratificarea acordurilor internaționale.

Atunci când se pronunță în exercitarea controlului preventiv obligatoriu asupra legilor, Curtea Constituțională își formulează poziții juridice, concepute să releve înțelesul constituțional și juridic al normelor legale. Aceste poziții prezintă concluzii cu privire la punerea în aplicare și dezvoltarea regulilor și principiilor Constituției, în legile supuse examinării. Dacă este necesar, Curtea indică și lacunele existente în reglementarea legală ori regulile în cazul conflictului de legi, prevenind astfel ambiguitățile în înțelegerea și aplicarea lor. În plus, Curtea Constituțională are dreptul, consacrat prin lege, de a face propuneri organelor competente în vederea remedierii lacunelor legislative, a soluționării conflictelor și eliminării incertitudinilor juridice.

Constatând prezența unor lacune în legislație, Curtea le propune organelor competente în materie modalități de „remediere” a deficiențelor identificate. Astfel, în luna martie 2009, Curtea Constituțională a dat trei decizii cu privire la regulamentele Parlamentului și Guvernului. În aceste decizii, Curtea a subliniat lipsa unei proceduri legale corespunzătoare care să asigure accesul indirect al cetățenilor la justiția constituțională, în cazul în care aceștia se adresează organelor abilitate să sesizeze Curtea Constituțională (Președintele, cele două Camere ale Parlamentului, Consiliul de Miniștri, Curtea Supremă, Curtea Supremă Economică) cu cereri privind controlul actelor normative. Curtea Constituțională a propus Camerei Reprezentanților, Consiliului Republicii și Guvernului să suplinească lacunele și să aducă modificările și completările necesare regulamentelor proprii.

Pentru punerea în aplicare a deciziei Curții Constituționale, Guvernul a introdus în Regulamentul său Capitolul 8¹ „Procedura de examinare de către Consiliul de Miniștri a aspectelor referitoare la sesizarea Curții Constituționale.”

Toate autoritățile publice, inclusiv Parlamentul și Guvernul, sunt obligate să respecte deciziile Curții Constituționale. Efectul obligatoriu al deciziilor Curții se bazează pe dispozițiile articolului 137 din Constituție, potrivit cărora acestea sunt învestite cu forță juridică supremă. Legile, decretele, ordinele și celelalte acte ale organelor de stat vor fi adoptate pe baza Constituției și în conformitate cu aceasta. În cazul existenței unor neconcordanțe între o lege, un decret sau ordin față de Constituție, se vor aplica dispozițiile Constituției.

Cu toate acestea, în legislația Republicii Belarus nu s-a stabilit un termen de modificare sau completare a actelor normative pe care Curtea Constituțională le-a constatat ca fiind neconforme Constituției, în tot sau în parte, și nici o procedură specială pentru introducerea unor asemenea modificări și completări.

Articolul 7 din Constituție prevede că actele juridice sau dispozițiile acestora, declarate ca fiind contrare Constituției, în condițiile și cu procedura prevăzute de lege, sunt nule și lipsite de forță juridică. Declararea neconformității unui act normativ sau a dispozițiilor sale, cu Constituția sau alte acte de rang superior, constituie motiv de abrogare a respectivului act, precum și de anulare a actelor juridice emise în baza lui, prin procedura stabilită. Dispozițiile unor astfel de acte nu pot fi aplicate de instanțele judecătorești, de alte organe ori de oficialii și funcționarii statului.

În câteva decizii, Curtea Constituțională a stabilit și un termen pentru executarea lor. Astfel, în 1998, un act emis în comun de Ministerul Securității Sociale și Ministerul Muncii a fost supus examenului Curții Constituționale. Aceasta trebuia să decidă cu privire la tipurile de plăți pentru care nu se calculase și nu se reținuse contribuția la bugetul asigurărilor sociale. În decizia sa din 24 septembrie 1998, Curtea a stabilit data (1 ianuarie 1999) de la care urmau să nu se mai aplice prevederile constatate ca fiind neconstituționale. Ca atare, Parlamentul a trebuit să armonizeze legislația privind asigurările sociale de stat cu decizia Curții Constituționale până la data de 31 decembrie 1998.

Deciziile Curții Constituționale sunt în general executate cu promptitudine, ceea ce reflectă eficiența justiției constituționale.

Parlamentul nu deține prerogative la nivel constituțional pentru a putea răsturna deciziile organului de control constituțional. Deciziile Curții Constituționale sunt definitive și obligatorii.

Prin deciziile sale, Curtea Constituțională contribuie la consolidarea legalității constituționale, la salvagardarea normelor constituționale, protecția ordinii constituționale și asigurarea drepturilor și libertăților omului și ale cetățeanului.

4. Raporturile Curții Constituționale cu alte autorități publice

Raporturile Curții Constituționale cu alte autorități de stat se desfășoară în sensul realizării competențelor lor constituționale. Președintele Republicii și Consiliul Republicii al Adunării Naționale participă la formarea Curții Constituționale. Parlamentul a adoptat Legea cu privire la Curtea Constituțională a Republicii Belarus și Codul privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor, care reglementează statutul Curții și chestiunile procedurale care îi vizează activitatea.

La rândul său, Curtea Constituțională, în exercitarea atribuțiilor, cooperează cu alte autorități publice.

Curtea Constituțională exercită controlul de constituționalitate *a posteriori* asupra actelor normative, la cererea organelor autorizate, precum și controlul obligatoriu *a priori* asupra constituționalității legilor înainte de promulgarea acestora de către Președintele Republicii.

În cazurile prevăzute de Constituție, la sesizarea Președintelui Republicii, Curtea Constituțională își prezintă concluziile cu privire la existența unor fapte de încălcare flagrantă sau sistematică a Constituției de către Camerele Adunării Naționale. Atunci când este sesizată de Prezidiul Consiliului Republicii, Curtea Constituțională se va pronunța, de asemenea, cu privire la existența unor fapte de încălcare flagrantă sau sistematică a prevederilor legii de către consiliile locale.

La sesizarea Președintelui Republicii, Curtea Constituțională dă interpretarea oficială a decretelor și ordinelor Președintelui Republicii privind drepturile constituționale, libertățile și îndatoririle cetățenilor.

Una din formele de cooperare a Curții Constituționale cu Președintele și legislativul o reprezintă mesajele anuale asupra legalității constituționale în stat, care se adoptă pe baza unor documente verificate. Aceste mesaje anuale contribuie la optimizarea ordinii juridice. În Mesajul său din 2009 privind legalitatea constituțională în Republica Belarus, Curtea Constituțională a dat o apreciere pozitivă modului de executare a deciziilor sale, atrăgând totuși atenția asupra faptului că aplicarea pozițiilor juridice și a propunerile sale de către organele statului necesită un mai mare grad de adecvare și promptitudine, deoarece deciziile sale sunt menite să remedieze lacunele și să elimine conflictele de legi, precum și să asigure protecția drepturilor și libertăților cetățenilor.

În vederea rezolvării lacunelor, a eliminării conflictelor de legi și a asigurării unui optim de reglementare juridică sau o practică unitară în aplicarea legii, Curtea Constituțională are dreptul de a înainta propuneri Președintelui, Camerelor Parlamentului, Guvernului și altor autorități de stat, în funcție de competențele lor, cu

privire la necesitatea introducerii de modificări și/(sau) completări ale unor acte legislative, respectiv a adoptării de noi acte normative.

Spre exemplu, în 2008-2009, Curtea Constituțională a adoptat peste 20 de decizii cuprinzând propuneri adresate organelor competente, în legătură cu necesitatea de a remedia lacunele legislative, de a rezolva conflicte de legi și de a elimina ambiguități de natură juridică, precum și pentru modificarea și completarea unor acte.

La data de 29 decembrie 2008, Curtea a dat o decizie referitoare la durata sancțiunii administrative impusă în cazul anumitor contravenții. Curtea Constituțională a decis că redactarea ambiguă a unei norme din Codul privind regimul contravențiilor lasă loc de interpretări extensive, care ajung să acopere o listă excesivă, nerezonabilă, de fapte care pot fi sancționate administrativ, la bunul plac al organului de aplicare a legii. Curtea a plecat de la premisa că asigurarea unui mod uniform de înțelegere și de aplicare a legii garantează protejarea drepturilor și libertăților oricărei persoane, pe baza principiilor supremației legii, egalității în fața legii și justiției. Pe de altă parte, neasigurarea unei interpretări și aplicări unitare a legii în practică implică incertitudinea legii, precum și posibilitatea aplicării ei în mod abuziv și arbitrar. Prin aceasta se încalcă principiul constituțional fundamental al egalității, ca o condiție pentru realizarea drepturilor și libertăților cetățenilor.

Curtea Constituțională a propus Camerei Reprezentanților modificarea și completarea Codului privind regimul contravențiilor. Decizia a fost pusă în aplicare prin adoptarea Legii din 28 decembrie 2009, privind modificarea și completarea anumitor coduri ale Republicii Belarus, în materie de răspundere penală și administrativă.

II. SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE DE NATURĂ ORGANICĂ DE CĂTRE CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

1. În mod tradițional, litigiile de natură constituțională între autoritățile publice se referă mai curând la conflicte de competență, specifice îndeosebi statelor federale ori statelor unitare cu o structură statală complexă. În scopul îndeplinirii sarcinilor atribuite, puterile statului interacționează în limitele competențelor stabilite. Prin aceasta, se nasc uneori probleme ce vizează echilibrul puterilor, domeniul de autonomie a activității organelor constituționale, constituționalitatea și legalitatea funcționării lor.

În sistemul juridic al Republicii Belarus, repartizarea competențelor organelor constituționale se bazează pe principiul separației puterilor. Competențele Președintelui, ale Parlamentului, ale Guvernului, ale sistemului judiciar, inclusiv Curtea Constituțională, ale administrațiilor și auto-guvernării locale, precum și ale procuraturii și Comitetului Controlului de Stat sunt înscrise în Constituție.

Curtea Constituțională nu deține atribute speciale de soluționare a litigiilor organice referitoare la competență. Problema delimitării competențelor între autoritățile publice este examinată de Curte în cadrul exercitării controlului de constituționalitate asupra unui act normativ.

În conformitate cu dispozițiile Codului privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor, precum și ale Legii privind Curtea Constituțională a Republicii Belarus, Curtea Constituțională, verificând constituționalitatea actului normativ contestat în cadrul controlului *a posteriori*, îi declară conformitatea cu Constituția, cu instrumentele juridice internaționale ratificate de Republica Belarus, cu legile, decretele și ordinele Președintelui Republicii. Controlul vizează nu numai conținutul normativ, forma actului, procedura de adoptare, promulgarea / semnarea, publicarea și intrarea sa în vigoare, ci și repartizarea competențelor între organele statului.

Cu prilejul examenului de constituționalitate, Curtea Constituțională poate identifica anumite inadvertențe în conținutul normativ al actului, în ceea ce privește regulile care stabilesc competența unei autorități, neconcordanțe între actele de rang juridic diferit și care reglementează competența, ori lipsa de competență a unui organ privind reglementarea juridică a unui anumit domeniu.

La data de 16 martie 2000, Curtea Constituțională s-a pronunțat la sesizarea Curții Economice Supreme, declarând neconstituționale anumite norme din Instrucțiunile metodologice privind calculul T.V.A., aprobate prin Ordinul Comitetului de Stat pentru impozite, nr. 87 din 26 aprilie 1999. În decizie s-a statuat că obiectul și baza de impozitare sunt elemente esențiale, care trebuie stabilite de către organele de stat abilitate în materie de impunere a sarcinilor fiscale. Potrivit Constituției, competența

îi revine Adunării Naționale (Parlamentul). Astfel, Curtea a verificat atât conținutul normelor din Instrucțiunile metodologice, cât și competența organului emitent. Lipsa de competență a Comitetului de Stat pentru impozite de a emite reglementarea în materie a constituit unul din motivele declarării actului contestat ca fiind neconstituțional.

În decizia sa din 24 septembrie 1998, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra punctului 25 din Lista de plăți pentru care nu s-au achitat contribuții la bugetul asigurărilor sociale (aprobată de Ministerul Securității Sociale și de Ministerul Muncii, la data de 19 iunie 1996), considerând că acesta contravine Constituției și legilor Republicii Belarus, prin faptul că rezolvarea problemelor la care se referă nu intră în competența ministerelor și a altor autorități administrative republicane. Curtea a subliniat că definirea unor elemente-cheie ale sistemului de asigurări sociale obligatorii, cum sunt persoanele supuse obligației la plata contribuției, cuantumul sumelor de plată ori beneficiile trebuie să se facă la nivel de lege, iar nu printr-o reglementare la nivel de minister.

În cadrul exercitării controlului constituțional *a priori* asupra legilor, cu caracter obligatoriu, Curtea Constituțională examinează atât conformitatea conținutului legii cu principiile și normele Constituției, cât și constituționalitatea puterilor organelor constituționale, sub aspectul repartizării competențelor între Parlament și alte autorități publice.

În decizia sa din 23 iunie 2010, după verificarea constituționalității Legii privind Comitetul Controlului de Stat al Republicii Belarus și organele sale teritoriale, Curtea Constituțională a declarat că legea este constituțională, observând totodată că exercitarea unor competențe ale Comitetului și ale comisiilor regionale ale controlului de stat, precum și drepturile funcționarilor Comitetului și organelor sale teritoriale, autorizați să efectueze inspecții, se leagă într-o anumită măsură de anumite restricții, probabile, cu privire la drepturile și interesele legitime ale cetățenilor și ale organizațiilor. În opinia Curții, restricțiile impuse la adresa drepturilor cetățenilor și ale organizațiilor nu implică atingeri aduse substanței acestora, prin urmare ele sunt permise, justificabile din punct de vedere social, fiind menite să asigure protejarea intereselor de securitate națională, a ordinii publice, a drepturilor și libertăților celorlalți (Articolul 23 din Constituție). Aceste restricții au fost considerate proporționale cu valorile și obiectivele stabilite în Constituție. În ceea ce privește competențele Parlamentului în materie de legiferare, s-a precizat că subiecții procesului legislativ au acționat în limitele de competență prevăzute de articolele 97-99 din Constituție.

Controlul de constituționalitate asupra actelor normative, inclusiv declararea lor ca fiind neconstituționale pe motivul emiterii dincolo de competența autorității de la care emană, urmează regulile generale ale procedurii constituționale, indiferent că este vorba de controlul posterior sau de controlul preventiv obligatoriu.

Pentru exercitarea controlului constituțional *a posteriori*, Legea cu privire la Curtea Constituțională a Republicii Belarus prevede o procedură orală, la care participă părțile, reprezentanții lor, martori, experți, specialiști, interpreți.

Au calitate de părți la audierea în fața Curții Constituționale persoanele oficiale care au semnat sau au emis actul contestat sau reprezentanții acestora; autorii sesizării la Curtea Constituțională sau reprezentanții acestora.

Părțile (reprezentanții lor) sunt obligate să se înfățișeze când sunt citate în fața Curții Constituționale, să dea explicații și să răspundă întrebărilor. Partea (reprezentantul său) are dreptul să-și exprime punctul de vedere în respectiva cauză, să pună întrebări părții adverse (reprezentantului său), martorilor și experților, precum și să formuleze cereri, să prezinte documente la dosarul cauzei, să depună note scrise și alte materiale, să aibă acces la documentele, notele scrise și celelalte materiale puse la dispoziția Curții de către partea adversă (reprezentantul său).

La ședința Curții Constituționale pot participa Președintele Republicii, președinții Camerelor Parlamentului, primul-ministru, președintele Curții Supreme, președintele Curții Supreme Economice, procurorul general și ministrul justiției, care au dreptul de a-și expune punctul de vedere cu privire la toate aspectele în cauză.

Pentru exercitarea controlului obligatoriu *a priori* este prevăzută exclusiv procedura scrisă, care nu implică nici invitarea și nici audierea, în fața Curții, a părților, a experților, specialiștilor și a martorilor.

Astfel, în ciuda absenței unor atribuții speciale privind soluționarea litigiilor organice, Curtea Constituțională, cu prilejul exercitării controlului asupra actelor normative, poate examina dacă reglementarea anumitor raporturi de drept public intră în competența autorității publice, pronunțându-se și cu privire la acest aspect.

Atunci când exercită controlul constituționalității unui act normativ și se pronunță cu privire la repartizarea competențelor, Curtea Constituțională, în calitate de organ de control jurisdicțional, asigură implementarea principiului statului de drept, în virtutea căruia toate autoritățile și funcționarii statului trebuie să acționeze în limitele stabilite de Constituție și de legile adoptate în temeiul acesteia.

2. Punerea în aplicare a deciziilor Curții Constituționale

În general, deciziile Curții Constituționale sunt puse neîntârziat în aplicare de către autoritățile publice. Acest lucru este pe deplin valabil în cazul autorităților ale căror atribuții privind adoptarea actului normativ contestat au fost verificate prin decizia Curții.

De regulă, actul declarat neconstituțional va fi abrogat, cu procedura stabilită, de către autoritatea emitentă; iar dacă este necesar, aceasta va adopta un nou act în vederea punerii în aplicare a deciziei Curții Constituționale.

Spre exemplu, în decizia sa din 24 septembrie 1998, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional un act emis în comun de Ministerul Securității Sociale și de Ministerul Muncii, cu privire la plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat. Pentru executarea deciziei, au fost adoptate Legea din 6 ianuarie 1999; Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 115 din 25 ianuarie 1999. Prin Ordinul Ministerului Statisticii și Analizei nr. 293 din 11 decembrie 1998 s-au aprobat Instrucțiunile cu privire la fondul de salarii și alte plăți și s-au abrogat secțiunile corespunzătoare din Instrucțiunile privind statistica numărului de angajați și a salariilor lor.

În decizia din 18 august 1999, referitoare la hotărârea Comitetului executiv al orașului Grodno, nr. 185 din 4 martie 1999 pentru introducerea unor impozite locale, Curtea Constituțională a declarat că stabilirea de impozite și taxe locale, inclusiv pentru întreținerea grădinițelor, este de competența consiliilor locale de la nivelul unității teritoriale de bază. Astfel, Curtea a constatat că introducerea de impozite și taxe locale depășește competența organelor executive și administrative locale. Prin urmare, Comitetul executiv al orașului Grodno, prin adoptarea hotărârii nr. 185 din 4 martie 1999, și-a depășit competența. Curtea a dispus Consiliului municipal și Comitetului executiv al orașului Grodno să reglementeze impunerea unei contribuții obligatorii pentru întreținerea grădinițelor, în conformitate cu atribuțiile și competențele ce le revin. Ca urmare a deciziei Curții Constituționale, Consiliul municipal Grodno, prin hotărârea nr. 17 din 21 octombrie 1999, a aprobat un nou Regulament privind fundamentarea și utilizarea de fonduri destinate întreținerii grădinițelor din Grodno.

La 8 decembrie 2004, Curtea Constituțională a examinat legalitatea introducerii unor întreprinderi de vânzare a produselor forestiere în afara Republicii Belarus, în Lista de contribuabili, plătitori de taxe pentru comerțul local, în baza dispozițiilor Consiliului Regional al Deputaților din Verkhnedvinsk. Una din dispozițiile Instrucțiunilor cu privire la calculul și plata taxelor pentru comerțul local, aprobate prin hotărârea Consiliului Regional al Deputaților din Verkhnedvinsk, a fost declarată ca fiind în contradicție cu Constituția și cu Legea bugetului Republicii Belarus pentru anul 2004. Ulterior, Consiliul Regional al Deputaților din Verkhnedvinsk a înștiințat organele interesate, precum și funcționarii acestora că respectiva dispoziție din Instrucțiuni, fiind declarată neconstituțională, și-a încetat efectele de la data pronunțării deciziei Curții Constituționale, prin urmare urmează a nu mai fi aplicată pe viitor.

Prin aceasta, autoritățile publice din Republica Belarus iau măsuri adecvate și la termen pentru corectarea deficiențelor identificate de Curtea Constituțională în legislație, în ceea ce privește repartizarea competențelor între organele statului.

III. EXECUTAREA DECIZIILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

1. Deciziile Curții Constituționale prin care se identifică deficiențe de reglementare cu prilejul examinării în cadrul procedurii judiciare constituționale și care indică mijloace de corectare a acestora sunt obligatorii *erga omnes*.

În conformitate cu articolul 24 din Codul privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor, articolul 38 din Legea privind Curtea Constituțională a Republicii Belarus, deciziile Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate prin nicio cale.

În articolul 14 din Codul privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor și articolul 10 din Legea privind Curtea Constituțională a Republicii Belarus se prevede că deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii pe teritoriul Republicii Belarus, pentru toate organele de stat, celelalte organizații, responsabili oficiali și cetățeni.

Deciziile Curții Constituționale vor fi luate în considerare de către organele cărora li se adresează. Aceste organe, ca și funcționarii lor au obligația de a da răspuns Curții Constituționale, în termenul stabilit de aceasta, exceptând cazul în care Legea privind Curtea Constituțională nu dispune altfel. Refuzul de a lua în considerare decizia Curții, nerespectarea termenelor și neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a acesteia angajează răspunderea în conformitate cu legislația Republicii Belarus.

Potrivit Constituției, actele juridice sau dispozițiile acestora constatate ca fiind contrare Constituției, prin procedura și în modalitățile prevăzute de lege, vor fi nule și își încetează orice efecte juridice.

Dacă un act a fost declarat neconstituțional, el va fi abrogat de organul emitent, cu procedura prescrisă de lege. Iar dacă s-a identificat o lacună legislativă, se va adopta un nou act prin care să se dea curs deciziei Curții Constituționale. În cazul în care Curtea a declarat neconstituționale anumite dispoziții ale legii, acestea nu vor mai fi aplicate de către organele de stat (funcționari) și de către instanțe, până la modificarea și (sau) completarea lor.

În unele cazuri, dacă prin declararea neconstituționalității unui act se creează lacune de reglementare la nivel de lege, va opera direct norma din Constituție pe care Curtea Constituțională o indică în decizia sa.

De exemplu, în decizia sa din 19 iunie 1998, referitoare la constituționalitatea articolului 246 din Codul Republicii Belarus privind regimul contravențiilor, Curtea a declarat că acest articol contravine Constituției și Pactului internațional asupra drepturilor civile și politice, în măsura în care nu prevede posibilitatea de a ataca în justiție măsurile de detenție administrativă, de percheziție corporală și asupra

efectelor personale, precum și de confiscare a bunurilor și documentelor. În consecință, Parlamentul a trebuit să introducă modificările și completările relevante la acest cod, precum și în privința altor legi. În același timp, Curtea a precizat că, până la data introducerii lor, urmează a se aplica articolul 60 din Constituție. În vederea executării deciziei Curții, Parlamentul a modificat articolul 246 din Codul privind regimul contravențiilor, prin Legea din 28 mai 1999.

În sistemul juridic al Republicii Belarus, legiuitorul nu poate invalida deciziile Curții Constituționale.

În conformitate cu prevederile Codului privind sistemul judiciar și statutul judecătorilor, ale Legii privind Curtea Constituțională a Republicii Belarus, hotărârile și deciziile Curții Constituționale intră în vigoare la data pronunțării, exceptând cazul în care în cuprinsul lor nu se specifică altfel. În unele cazuri, Curtea Constituțională poate stabili un anumit termen (sau un ansamblu de evenimente), în cursul căruia decizia Curții Constituționale să fie executată de către organul emitent (sau funcționarul) în cauză.

La 27 septembrie 2002, Curtea Constituțională s-a pronunțat în legătură cu intrarea și ieșirea din țară a cetățenilor Republicii Belarus. Astfel, Curtea a examinat termenul de 5 ani prevăzut pentru ieșirea temporară din țară a cetățenilor Republicii Belarus, prin înscrierea obligatorie a unei mențiuni în pașaport. S-a constatat că anumite dispoziții ale legii supuse controlului nu erau pe deplin conforme Constituției, Curtea subliniind că marea majoritate a cetățenilor care se deplasează temporar în străinătate sunt liberi să părăsească țara. Astfel, înscrierea unei mențiuni obligatorii în pașaport, pentru toți cetățenii Republicii Belarus, constituie o încălcare a drepturilor acestora, care nu este proporțională în raport cu valorile protejate de Constituție.

Curtea Constituțională a solicitat ca organele de stat abilitate să pună la punct sistemul de control al frontierelor cât mai curând, însă cel târziu până la data de 31 decembrie 2005. Aplicarea unui nou sistem le-ar permite cetățenilor Republicii Belarus să părăsească țara fără a avea înscrisă o astfel de mențiune în pașaport. Dacă intervalul necesar modificării sistemului de control la intrarea și ieșirea din țară a cetățenilor a fost mult mai lung, aceasta s-a datorat faptului că noul sistem a necesitat și fonduri corespunzătoare.

Ca regulă generală, în cazul când acte normative sau dispoziții ale acestora sunt declarate neconforme cu Constituția sau cu alte acte normative de rang superior, ele nu vor mai fi aplicate de către instanțele judecătorești.

În temeiul Constituției (Articolul 112), instanțele de drept comun pot să sesizeze Curtea Constituțională, prin intermediul celor mai înalte autorități judiciare, cu o chestiune preliminară în situația când, în cursul judecății, constată că un act normativ intră în contradicție cu Constituția. În practică însă, acest mecanism nu este solicitat și

nici nu există o procedură specială care să reglementeze consecințele unei decizii a Curții Constituționale pronunțată în legătură cu cauza supusă judecării.

Astfel, deciziile Curții Constituționale vor fi obligatorii atât pentru părți, cât și pentru toate celelalte autorități publice, organizații, funcționari și cetățeni.

2. Executarea deciziilor Curții Constituționale de către autoritățile publice

În conformitate cu articolul 40¹ din Legea privind Curtea Constituțională a Republicii Belarus, deciziile Curții Constituționale se execută imediat după publicare, exceptând cazul în care în cuprinsul lor nu se precizează un alt termen. Regula care îi permite Curții să stabilească ea însăși termenele de executare a deciziilor sale este menită să preîntâmpine consecințele negative care s-ar produce prin neaplicarea actului considerat neconstituțional, de natură să creeze lacune de reglementare în privința drepturilor cetățenilor și a intereselor publice.

Legiuitorul și celelalte organe emitente de acte normative vor executa deciziile Curții Constituționale, cu respectarea pozițiilor juridice cuprinse în ele.

Din cele 292 de decizii ale Curții Constituționale, au fost integral executate / puse în aplicare un număr de 215, restul fiind executate parțial sau aflându-se în curs de executare.

Practica de executare a deciziilor Curții Constituționale reflectă o aplicare eficientă a funcțiilor Curții, de consolidare a legalității constituționale și de protecție a drepturilor și libertăților individuale.

Constituția nu stabilește termenul în care legiuitorul să corecteze aspectele de neconstituționalitate (de exemplu, lacune legislative, conflicte de legi, contradicții și inadvertențe ale acestora). În practică, un asemenea termen poate fi stabilit, acolo unde este necesar, de către Curtea Constituțională, în deciziile pronunțate în cauzele concrete. În general, deciziile Curții Constituționale se execută în termenul fixat de Curte. În mod excepțional, Curtea poate amâna executarea deciziei sale, la solicitarea organului însărcinat cu aceasta.

De exemplu, organele statului însărcinate cu punerea în aplicare a deciziei Curții Constituționale din 27 septembrie 2002, referitoare la ieșirea și intrarea în țară a cetățenilor Republicii Belarus, nu au reușit să introducă modificările necesare în termenul stabilit de Curte. Ca atare, Guvernul s-a adresat Curții Constituționale cu propunerea de amânare a termenului prescris în decizie, având în vedere că, din lipsă de fonduri pentru implementarea unui sistem de control automatizat la frontiere, acesta nu putea fi complet instalat până la acea dată. Noul sistem de control la frontiere le-ar fi permis cetățenilor să călătorească în străinătate și să revină în țară pe baza pașaportului național, fără să li se mai înscrie acea mențiune specială.

Curtea Constituțională a acceptat poziția Consiliului de Miniștri, aprobată și de Camera Reprezentanților a Adunării Naționale, cea care inițiasse procedura în anul 2002, iar termenul prevăzut pentru executarea deciziei a fost amânat până la aplicarea unui sistem de control asupra persoanelor supuse unor restricții legale cu privire la dreptul de a părăsi sau de a intra pe teritoriul Republicii Belarus.

În virtutea prerogativelor încredințate la nivel constituțional, Curtea Constituțională acționează în calitate de "legiuitor negativ", care îndepărtează actele declarate neconstituționale din ordinea juridică internă. Punând în aplicare decizia Curții Constituționale, Parlamentul sau, după caz, alte autorități ale statului vor abroga actul neconstituțional și cel mult vor adopta un nou act normativ (sau vor introduce modificări corespunzătoare, în cazul când acel act a fost găsit neconstituțional doar într-o anumită parte). Adoptarea unui nou act (sau noi dispoziții) trebuie făcută cu respectarea argumentelor și pozițiilor juridice exprimate în motivarea deciziei Curții.

Când un act normativ vizează aspecte examinate deja de Curtea Constituțională, acesta nu va putea conține prevederi care au fost constatate neconstituționale, prin procedura legal stabilită. Este valabil atât pentru activitatea legislativă a Parlamentului, cât și pentru alte organe emitente de norme și reglementări.

Executarea întocmai și la termen a deciziilor Curții Constituționale constituie astfel una din cele mai puternice garanții pentru consolidarea legalității constituționale, asigurarea stabilității juridice și a domniei legii.

* * *

Curtea Constituțională a Republicii Belarus își desfășoară activitățile în cooperare cu toate autoritățile publice, în ceea ce privește respectarea atribuțiilor constituționale ale Curții și competențele celorlalte organe.

În prezent, Republica Belarus a realizat un echilibru între autoritățile publice, ceea ce permite stabilitatea politică, socio-economică și juridică în țară, precum și independența puterii judiciare.

Curtea Constituțională este un organ de control judiciar al constituționalității actelor normative și își exercită atribuțiile de putere judiciară în cadrul procedurii constituționale. Curții îi este încredințată misiunea de a salvagarda supremația Constituției și efectul său direct, compatibilitatea cu Constituția a actelor normative emise de organele statului, întărirea legalității în activitatea normativă, precum și în cea de aplicare a legii.

Deciziile Curții Constituționale contribuie la consolidarea legalității constituționale în Republica Belarus, la respectarea normelor constituționale, protejarea ordinii constituționale, asigurarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale cetățenilor.